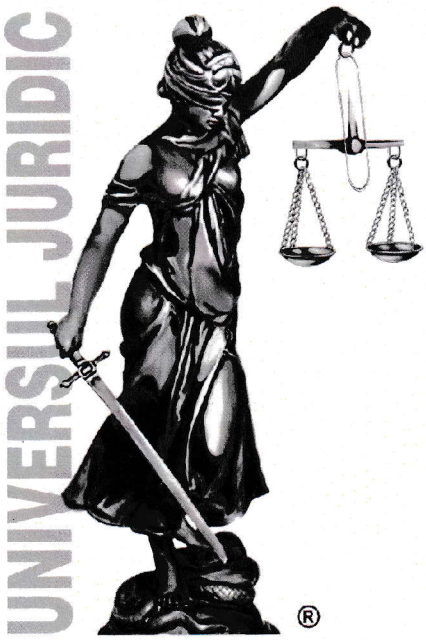
III 27204

Mircea DUȚU

Elemente de dreptul inteligenței artificiale

Curs universitar

UJ

27204d2

MIRCEA DUŢU

ELEMENTE DE DREPTUL INTELIGENŢEI ARTIFICIALE

C-290014L

290014
UNIVERSITATEA
"DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
BIBLIOTECA 2

Universul Juridic
Bucureşti
-2025-

CUPRINS

Prefață. Argumentum pentru Elemente de Dreptul inteligenței artificiale (IA) 5

Capitolul I
INTRODUCERE. NEVOIA DE REGLEMENTARE ŞI PERSPECTIVE DE REALIZARE A GUVERNANȚEI JURIDICO-INSTITUȚIONALE A INTELIGENȚEI ARTIFICIALE (IA) 11
1. „Inteligența artificială" ca „obiect de drept" 12
2. Ambiguitatea actorilor reglementării şi a contribuției lor.....13
2.1. Ne(de)reglementare vs. reglementare a IA în ecuația confruntării geopolitice 14
2.2. Geopolitica IA şi guvernanța sa juridică 15
2.2.1. Abordarea S.UA. 16
2.2.2. Abordarea europeană.....17
2.2.3. Abordarea chineză 18
3. Ce tip de reglementare pentru IA?.....18
3.1. Un cadru etic general. Repere comune.....19
3.1.1. Principii comune şi diferențe notabile.....20
3.2. Reglementarea juridică.....21
3.3. Aplicarea dreptului comun şi a garanțiilor statului de drept la luarea deciziilor (administrative) de sau cu ajutorul inteligenței artificiale.....23
4. Spre un drept al inteligenței artificiale?.....25
4.1. Mari provocări ale reglementării IA.....26
4.2. Primele perspective reglementare.....28
4.3. Elemente constitutive 29

Capitolul II
IMPACTUL IA ASUPRA DREPTURILOR UMANE. SPRE CEA DE-A PATRA CATEGORIE DE DREPTURI ALE OMULUI, DREPTURILE UMANE PRIVIND INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ?.....45
1. Preliminarii generale 46
2. Fundamentele onusiene: evoluție în timp, o capacitate de adaptare şi de răspuns la noile provocări.....48
2.1. Moştenirea fondatoare.....49
2.2. Evoluții şi precizări de etapă 51
2.3. Noile provocări.....52
2.4. Dezvoltarea dimensiunilor normative 54
3. Poate deveni „Inteligența Artificială" (IA) un nou subiect de drept? 55
4. Noile tehnologii şi mutațiile aferente drepturilor umane.....59
5. Ce fel de abordare? Necesarul echilibru între riscuri şi drepturi 61
6. Cadrul juridic european şi internațional general – premisă a unor evoluții pertinente 63
6.1. Problematica drepturilor fundamentale în AI Act (2024).....67

7. Posibilă structurare acelei de-a patra categorii (succesive) de drepturi umane: „drepturile omului digital în contextul provocărilor IA” ... 70
7.1. Dreptul uman la utilizarea benefică a inteligenţei artificiale ... 71
7.2. Dreptul primordial la existenţă al omului ca specie între specii ... 72
7.3. Principiu fundamental imperativ. Intangibilitatea drepturilor umane şi particularizarea exercitării lor în conceperea, dezvoltarea şi utilizarea tehnologiilor de inteligenţă artificială ... 72
7.4. Dreptul şi responsabilitatea umane de a control a IA ... 73
7.5. Dreptul la securitate faţă de riscurile tehnologiilor de IA ... 79
7.6. Dreptul şi îndatorirea de a utiliza IA spre binele comun ... 81
8. Un posibil pact al drepturilor „omului digital” în contextul provocărilor inteligenţei artificiale ... 82
9. Concluzii ... 82

Capitolul III
DREPTUL CONSILIULUI EUROPEI PRIVIND INTELIGENŢA ARTIFICIALĂ (IA) ... 87
I. Consideraţii introductive ... 87
1. Eforturi de adaptare a cadrului juridico-instituţional preexistent ... 88
2. Evoluţii prealabile adoptării Convenţiei-cadru ... 89
3. Iniţierea procesului de reglementare a IA ... 91
3.1. Coordonate structurale ... 92
3.2. Caracteristici generale ale unui demers reglementar inedit ... 92
3.3. Un proiect final „diluat” ... 93
3.4. Concluzii preliminare ... 94
II. Convenţia-cadru a Consiliului Europei privind inteligenţa artificială şi drepturile omului, democraţia şi statul de drept ... 95
1. Consideraţii generale ... 96
2. Obiect şi scop ... 97
3. Definiţia sistemelor de inteligenţă artificială ... 98
4. Câmpul de aplicare ... 99
5. Obligaţii generale ... 100
6. Principii relative la activităţile desfăşurate în cadrul ciclului de viaţă al sistemelor de inteligenţă artificială ... 102
6.1. Demnitatea umană şi autonomia individuală (art. 7) ... 103
6.2. Transparenţa şi supravegherea (art. 8) ... 103
6.3. Obligaţia de a da socoteală şi responsabilitatea (art. 9) (Răspunderea şi responsabilitatea) ... 106
6.4. Egalitatea şi nediscriminarea (art. 10) ... 107
6.5. Respectarea vieţii private şi protecţia datelor cu caracter personal (art. 11) ... 108
6.6. Fiabilitatea (art. 12) ... 109
6.7. Inovarea în condiţii de siguranţă (art. 13) ... 110

7. Căi de atac 112
7.1. Recursurile 112
7.2. Garanţii procedurale 113
8. Evaluarea şi atenuarea riscurilor şi impacturilor negative 114
9. Aplicarea Convenţiei-cadru 115
9.1. Nediscriminarea (art. 17) 116
9.2. Drepturile persoanelor cu handicap şi ale copiilor (art. 18) 116
9.3. Consultarea publică (art. 19) 117
9.4. Alfabetizarea digitală şi competenţele digitale (art. 20) 117
9.5. Apărarea drepturilor omului existente (art. 21) 118
9.6. Protecţia mai extinsă (art. 22) 118
10. Mecanisme de urmărire (monitorizare) şi cooperare (capitolul VII) 118
10.1. Conferinţa părţilor (art. 23) 118
10.2. Obligaţia de raportare (art. 24) 119
10.3. Cooperarea internaţională (art. 25) 119
10.4. Mecanisme efective (eficiente) de supraveghere (art. 26) 120
11. Clauze finale (capitolul VIII) 121
11.1. Efectele Convenţiei-cadru 121
11.2. Modificări (art. 28) 121
11.3. Reglementarea diferendelor (art. 29) 122
11.4. Semnarea şi intrarea în vigoare (art. 30) 122
11.5. Aderarea (art. 31) 122
11.6. Aplicarea teritorială (art. 32) 122
11.7. Clauza federală (art. 33) 123
11.8. Rezerve (art. 34) 123
11.9. Denunţarea (art. 35) 123
11.10. Notificarea (art. 36) 123
12. Concluzii 124
13. Contribuţia Convenţiei-cadru a CE privind IA la emergenţa dreptului internaţional al inteligenţei artificiale (DIIA) 125

Capitolul IV
DREPTUL UE PRIVIND INTELIGENŢA ARTIFICIALĂ 129
I. Adaptări şi dezvoltări conexe ale dreptului UE material preexistent 129
1. IA şi regimul juridic al protecţiei consumatorilor 131
2. Securitatea cibernetică şi IA 138
3. IA în contextul dreptului UE privind protecţia datelor personale 140
II. Cadrul juridic unional-european privind guvernanţa IA, stabilit prin AI Act [Regulamentul (UE) 2024/1689 din 13 iunie 2024] 141
1. Consideraţii generale 143
2. Caracteristici definitorii ale unei reglementări fondatoare 145
3. Câmpul de aplicare al AI Act. Definiţia inteligenţei artificiale (IA) 146
4. Subiecţii cadrului reglementar unional-european privind IA 149
4.1. Subiecţii (actorii) IA în sensul Regulamentului 149

5. Clasificarea sistemelor de inteligenţă artificială şi regimul aplicabil 152
5.1. Practicile (SIA) interzise 152
5.1.1. Liniile directoare privind practicile interzise în materie de inteligenţă artificială, aşa cum sunt ele definite de legislaţia unional-europeană în materie 154
5.2. Sisteme de IA cu grad ridicat de risc (art. 6 şi urm. AI Act)..... 154
5.3. Alte sisteme de inteligenţă artificială (art. 50)..... 155
5.4. Modelele de IA de uz general (art. 51) 156
6. Exigenţele aplicabile sistemelor de inteligenţă artificială cu grad ridicat de risc..... 157
6.1. Sistemul de gestionare a riscurilor (art. 9)..... 158
6.2. Reguli aplicabile datelor şi guvernanţei lor (art. 10) 159
6.3. Documentaţia tehnică (art. 11)..... 160
6.4. Păstrarea evidenţelor (art. 12 şi art. 19)..... 160
6.5. Transparenţa şi furnizarea de informaţii implementatorilor (art. 13) 160
6.5.1. Transparenţa SIA 160
6.5.2. Transparenţă faţă de persoanele vizate 161
6.6. Supravegherea (controlul) umană (art. 14)..... 161
6.7. Garanţii de acurateţe, de robusteţe şi de securitate cibernetică (art. 15)..... 162
6.8. Declaraţia de conformitate UE (art. 47) 162
6.9. Sistemul de management al calităţii (art. 17) 163
6.10. Obligaţia de păstrare a evidenţelor (art. 18) 163
6.11. Măsuri corective şi obligaţia de informare (art. 20 şi art. 72)..... 163
6.12. Cooperarea cu autorităţile competente (art. 21) 163
6.13. Evaluarea impactului sistemelor de IA cu grad ridicat de risc asupra drepturilor fundamentale (art. 27) 163
6.14. Raportarea incidentelor grave (art. 73)..... 164
6.15. Înregistrarea în baza de date a UE (art. 71) 165
7. Marcajul CE..... 165
8. Lanţul valoric al IA şi SIA cu grad ridicat de risc 166
9. Exigenţele aplicabile altor sisteme de inteligenţă artificială..... 166
9.1. Anumite sisteme de IA, zise „cu risc slab ori limitat” (art. 50) 167
9.2. Obligaţia de „alfabetizare” în domeniul IA (art. 4) 167
10. Exigenţele aplicabile modelelor de IA de uz general 168
10.1. Cerinţele relative la modele de IA de uz general cu risc sistemic 169
10.2. Obligaţiile furnizorilor de modele de IA de uz general (art. 53) 170
11. Spaţiile de testare în materie de reglementare în domeniul IA 170
11.1. Rolul autorităţilor în cadrul spaţiilor de testare 171
11.2. Rolul furnizorilor..... 172
12. Guvernanţa în materie de IA..... 172
12.1. Guvernanţa la nivelul structurilor unional-europene în materie de IA 173
12.1.1. Sarcinile (misiunea) Consiliului IA..... 173
12.1.2. Oficiul pentru IA 174
12.1.3. Forumul consultativ (articolul 67)..... 174

12.1.4. Grupul ştiinţific de experţi independenţi (art. 68) 175
12.1.5. Comisia Europeană 176
12.1.6. Autoritatea (Controlorul) Europeană pentru Protecţia Datelor (European Data Protection Board – EDPB) 176
12.2. Rolul autorităţilor şi organismelor naţionale în guvernanţa IA 177
12.2.1. Mijloace şi resurse 177
12.2.2. Autorităţile de notificare (art. 28) 177
12.2.3. Organismele notificate 178
12.2.4. Autoritatea de supraveghere a pieţei 178
12.2.5. Autoritatea de protecţie a datelor personale 178
12.3. Guvernanţa IA – organisme private şi publice 178
12.3.1. Desemnarea unui reprezentant autorizat 179
12.3.2. Sarcinile ce revin reprezentantului autorizat 179
12.3.3. Calitatea reprezentantului autorizat 179
12.4. Controlul (monitorizarea) aplicării Regulamentului (UE) 2024/1689 180
12.4.1. Monitorizarea executării obligaţiilor privind modelele de IA de uz general 180
12.4.2. Monitorizarea respectării regulamentului de către alte sisteme 181
12.4.2.1. Identificarea autorităţii însărcinate cu supravegherea pieţei 181
12.4.2.2. Căile de acţiune ale autorităţilor de supraveghere a pieţei 182
12.4.2.3. Proceduri aplicabile de către autorităţile de supraveghere a pieţei (art. 79–83) 182
13. Sancţiuni 183
13.1. Cuantumul amenzilor administrative aplicabile pentru nerespectarea dispoziţiilor regulamentare (art. 99) 184
13.2. Amenzile administrative aplicabile instituţiilor, organelor, oficiilor şi agenţiilor UE (art. 100) 184
13.3. Amenzile administrative aplicabile furnizorilor de modele de IA de uz general (art. 101) 184
13.4. Factorii (aspectele) avuţi în vedere la calculul sancţiunilor aplicabile 185
14. Codurile de conduită şi codurile de bună practică 185
14.1. Codurile de conduită pentru aplicarea voluntară a cerinţelor specifice (art. 95) 186
14.2. Coduri de bune practici (art. 56) 186
15. Reglementarea responsabilităţii în materie de inteligenţă artificială 187
15.1. Prezumţia de cauzalitate 187
15.2. Dreptul de acces la elementele de probă 188
16. Intrarea în vigoare şi aplicarea 188
17. Concluzii 189
18. Contribuţia RIA la constituirea dreptului inteligenţei artificiale al UE. Un act normativ fondator; plusurile majore, deficienţele de complinit 192
18.1. Plusurile majore („virtuţile” definitorii) Regulamentului (UE) 2024/1689 194
18.1.1. Mize metodologice, generalităţi şi abstracţii 194

18.1.2. Transversalitatea RIA 195
18.1.3. Pertinenţa 195
18.2. Deficienţe şi neîmpliniri 195
19. Vocaţia de „iradiere" reglementară a RIA 197

Capitolul V
PROBLEME ALE IMPACTULUI IA ASUPRA RAMURILOR TRADIŢIONALE DE DREPT 199
I. Regândirea lumii subiectelor de drept 199
II. Aspecte ale impactului IA asupra Dreptului civil 202
1. Inteligenţa artificială şi răspunderea civilă 202
2. Apărarea drepturilor de proprietate intelectuală în faţa utilizării abuzive a IA. Cazul clonării vocii actorilor 204
2.1. Calea petiţiilor 204
2.2. Prima class action în justiţie. Vocea, o dată biometrică 205
2.3. Dreptul la opoziţie 206
2.4. O ameninţare pentru viaţa privată 207
III. Impactul IA în domeniul penal 207
1. IA ca instrument de săvârşire de infracţiuni 208
2. IA în serviciul prevenirii şi combaterii infracţiunii 209
3. IA pentru investigarea infracţiunilor 211
Scurte concluzii 213
4. Răspunderea penală în materie de IA 213
IV. Concilierea IA cu ecologia 216

Capitolul VI
ASPECTE DE PRACTICĂ JURIDICĂ PRIVIND IA 217
1. Cauza *New York Times c/ OpenIA şi Microsoft Corporation* – o jurisprudenţă majoră în domeniul IA 217
2. Prima condamnare pentru nerespectarea RGPD în materie de IA generativă 219
3. Primele acţiuni colective pentru nerespectarea AI Act şi a RGPD contra Tik Tok şi X 221
4. Avizul EDPB din 17 decembrie 2024 privind tratamentul datelor personale în contextul modelelor de IA 221
4.1. Chestiuni implicite relative la definirea modelului de IA şi la ciclul de viaţă al modelului de IA; tăcerea avizului EDPB asupra modelelor de IA de uz general consacrate de AI Act 222

Capitolul VII
PRIORITĂŢI ŞI PERSPECTIVE ALE GUVERNANŢEI ŞI DREPTULUI INTELIGENŢEI ARTIFICIALE 227
1. Un drept pentru fiecare stadiu de dezvoltare tehnologică 227
2. Un drept bazat pe o abordare prin riscuri 228
3. Adaptarea dreptului existent la cerinţele IA 229

4. Problema drepturilor de autor şi a copyright-ului 229
5. Stabilirea de criterii privind definirea modelelor la frontiera tehnologică 232
6. Autonomia şi utilizarea militară a IA 232
7. Convergenţa internaţională a IA şi imperativul unei reglementări globale 233
8. Principiul neregresiunii măsurilor de păstrare a controlului uman asupra şi de protecţie a drepturilor umane faţă de efectele aplicaţiilor inteligenţei artificiale 233
9. Perspectivele celei de-a treia căi de afirmare a IA 234
10. A determina aplicarea reglementărilor juridice.....235
11. Pentru o inteligenţă artificială durabilă, reglementată şi responsabilă 235
12. Spre un drept al IA ca ramură de drept al viitorului şi ca disciplină ştiinţifică multidisciplinară.....236

TABLE OF CONTENTS 246